

Олег Селіванов,

кандидат юридичних наук,

начальник міжрайонного відділу

Державної виконавчої служби по

Основ'янському та Слобідському районах

м. Харкова

УДК 343.98

Застосування законів у діяльності Державної виконавчої служби щодо оцінювання майна

В сучасних умовах під час примусового виконання рішень органами Державної виконавчої служби (далі ДВС) гострим питанням постає оцінювання арештованого майна. Інтерес боржника – зробити прийнятною оцінку майна або зупинити процес його реалізації, а стягувача – швидше реалізувати майно боржника та стягнути з нього заборгованість згідно вимог законодавства України. Проте, не вирішеним залишається питання щодо підстав для оскарження оцінки майна.

Найчастіше боржники не згодні з ринковою вартістю оцінки майна та вважають її значно заниженою. На практиці, на підтвердження доводів, разом зі скаргою на дії державного виконавця боржники подають незалежний звіт про оцінку майна, виконаний на замовлення скаржника. Вартість майна в такому звіті відрізняється від оцінки проведеної на замовлення виконавця. Проте, під час розгляду зазначених скарг, не у всіх випадках суди беруть до уваги такі звіти. Наприклад, Вищий господарський суд України в постанові від 19.08.2017 зазначив, що суди попере-

дніх інстанцій правомірно не взяли до уваги звіт, оскільки він виконаний на замовлення боржника без погодження з іншими учасниками виконавчого провадження.

Узагалі, не складно дійти висновку, що звіт, проведений на замовлення скаржника, не може слугувати єдиною підставою для оскарження оцінки. Проте, такий звіт можна використати обґрунтовуючи клопотання про проведення експертизи для визначення вартості майна під час судового оскарження. Підставою для оскарження оцінки, звісно, може стати порушення методики її проведення та використання помилкових критеріїв оцінювання.

Не менш значущими є формальні моменти проведення оцінки. Наприклад, у Національному стандарті передбачено, що проведенню незалежної оцінки майна передують підготовчий етап, на якому здійснюється, зокрема, ознайомлення з об'єктом оцінки. Проте, на практиці оцінка майна часто проводиться без огляду. Це також може бути підставою для скасування оцінки. Наприклад, таку позицію висловив Вищий господар-

ський суд України в постанові від 20.07.2016.

Законом України «Про виконавче провадження» (ст. 57, далі – Закон) передбачено, що сторони у виконавчому провадженні можуть оскаржити оцінку майна в судовому порядку, якщо вони не згодні з її результатами протягом 10 днів з моменту отримання повідомлення про оцінку. Однак, порядок оскарження оцінки майна Законом не встановлений. Судова практика з цього питання досить різна. Одні суди вважають, що позиватися слід до оцінювача, а інші – що оцінку треба оскаржувати в рамках оскарження рішень і дій виконавців.

Вищий адміністративний суд України в постанові Пленуму № 3 від 13.12.2010 зазначив, що оцінка є результатом діяльності оцінювача, а не державного виконавця, а тому позов про оскарження оцінки слід пред'являти до оцінювача. Проте, 17.10.2012 в постанові Пленуму № 9 Вищий господарський суд України вказав, що визначення вартості, оцінка майна боржника є процесуальною дією державного виконавця, незалежно від того, яка конкретно особа (сам державний виконавець чи залучений ним суб'єкт оціночної діяльності) проводить оцінку. Як наслідок, оскаржувати оцінку потрібно в порядку оскарження рішень виконавців, а саме цей факт звільняє скаржника від сплати судового збору. Аналогічну правову позицію висловив Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ у постанові Пленуму № 6 від 07.02.2014.

Сьогодні в Єдиному державному реєстрі можна знайти багато судових рішень, які ґрунтуються на різних правових позиціях. Хоча в більшості випадків оскаржують оцінку саме як дії виконавців. (постанова Вищого господарського суду України від 01.08.2017). Однак, як убачається, мають місце немало судових рішень, де відповідачами або співвідповідачами виступають суб'єкти оціночної діяльності. За таких обставин, на

практиці скаржники в більшості випадків звертаються одразу з двома позовами.

Проте, ми дотримуємося позиції, що оскаржувати оцінку потрібно саме до суб'єкта господарювання, який готує звіт про оцінку майна, адже державний виконавець позбавлений навичок і знань, необхідних для аналізу Звіту про оцінку майна, до того ж сьогодні відсутні законодавчі механізми контролю за діяльністю експертів з боку ДВС після винесення постанови про призначення експерта в рамках виконавчого провадження.

У більшості випадків оцінку оскаржують для того, аби зупинити реалізацію майна. Ураховуючи цей факт, у новому Законі України «Про виконавче провадження», а саме в ст. 57 вказано, що оскарження в судовому порядку результатів визначення вартості чи оцінки майна не зупиняє його реалізацію. Тобто, суд може зупинити саме процес передачі на реалізацію майна, а не саму реалізацію, якщо майно вже виставлено на торги. На практиці, боржники, які оскаржують дії державного виконавця та просять скасувати оцінку, одночасно просять забезпечити скаргу й зупинити реалізацію майна. При цьому в деяких випадках суди, посилячись на норми про забезпечення позову, задовольняють такі клопотання.

Проте, це не зовсім правильно. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ в постанові Пленуму № 6 від 07.02.2014 вказав, що суди, розглядаючи скарги на дії виконавців, не вправі вживати заходів забезпечення скарги (аналогічно забезпеченню позову) шляхом зупинення виконавчого провадження, зупинення дії оскаржуваного рішення тощо. Також у ст. 57 уведено пункт, відповідно до якого визначення вартості майна боржника здійснюється за взаємною згодою сторін виконавчого провадження. Якщо протягом 10 днів із дня винесення виконавцем постанови про арешт майна боржника не досягнуто згоди сторін, виконавець самос-

тійно визначає вартість майна боржника, оскільки письмових повідомлень у нього не було. При самостійному визначенні сторонами вартості майна, на яке має бути накладено стягнення, ця новела ст. 57 є позитивною. Зокрема, у цьому разі скорочується строк виконавчого провадження, а також убачається за можливе уникнення витрат на оплату послуг експерта з оціночної діяльності. Однак, на практиці ця норма не працює.

Важливо також відмітити, що для усунення зловживань суб'єктами відповідальності, а це замовник і експерт-оцінщик, на наш погляд, потребують уважного розгляду доповнення, яких явно не вистачає, як убачається із нашої практичної діяльності, у ст. 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» та Законі України «Про виконавче провадження». Які з цього питання наші пропозиції?

По-перше, це обов'язкове проведення оцінки майна при примусовому виконанні рішення органами ДВС, а саме майна, на яке накладено арешт. Крім того, необхідним є створення додаткового контролю з боку Міністерства юстиції України за діяльністю осіб, уповноважених на проведення оцінки, оскільки на сьогодні не існує будь-якого надійного механізму контролю з боку органів виконавчої влади

за діяльністю експерта в рамках виконавчого провадження. Отже, по суті, державний виконавець позбавлений можливості захистити інтереси держави та оскаржити ті чи інші дії учасника виконавчого провадження.

По друге, за для захисту прав боржника у виконавчому провадженні, необхідно повернути законодавчу норму, яка дає можливість сторонам виконавчого провадження рецензування звіту про оцінку майна, а також надає державі гарантії збереження її інтересів щодо стягнення виконавчого збору як відсотка від вартості майна, яке було примусово реалізовано на електронних торгах за ринковою ціною.

По третє, законодавець має передбачити порядок і спосіб оскарження звіту про оцінку майна в судовому порядку, оскільки в разі не об'єктивного оцінювання, відповідальність несе саме державний виконавець, якій не має навичок за для аналізу діяльності оцінювача, а держава зазнає матеріальних збитків під час судового процесу. Ця законодавча прогалина надає можливість ухилитися від фактичного виконання рішення недобросовісному боржнику. Упровадження контролю за порядком оскарження, на нашу думку, буде значним кроком у реалізації конституційної гарантії виконання судового рішення.

Селіванов О. А. Застосування законів у діяльності Державної виконавчої служби щодо оцінювання майна

У статті досліджується питання оцінювання арештованого майна, а також підстави для оскарження оцінки майна під час примусового виконання рішень органів Державної виконавчої служби. Автор визначає, що звіт проведений на замовлення скаржника не може слугувати єдиною підставою для оскарження оцінки, водночас підставою для оскарження оцінки може стати порушення методики її проведення та використання помилкових критеріїв. Окреслена позиція щодо оскарження оцінки до суб'єкта господарювання, який готує звіт про оцінку майна, оскільки державний виконавець позбавлений навичок і знань, необхідних для аналізу звіту про оцінку майна. Зроблено висновок, що законодавець має передбачити порядок і спосіб оскарження звіту про оцінку майна в судовому порядку, оскільки в разі не об'єктивного оцінювання, відповідальність несе саме державний виконавець, якій не має навичок за для аналізу діяльності оцінювача, а держава зазнає матеріальних збитків під час судового процесу. Обґрунтовано, що впровадження контролю за порядком оскарження буде значним кроком у реалізації конституційної гарантії виконання судового рішення.

Ключові слова: державна виконавча служба, оцінка майна, боржник, стягувач, державний виконавець, арешт майна, експертна діяльність, судове оскарження.

Селиванов О. А. Применение законов в деятельности Государственной исполнительной службы по оценке имущества

В статье исследуется вопрос оценки арестованного имущества, а также основания для обжалования оценки имущества при принудительном исполнении решений органов Государственной исполнительной службы. Автор определяет, что отчет, проведенный по заказу истца не может служить единственным основанием для обжалования оценки, в то же время основанием для обжалования оценки может стать нарушение методики ее проведения и использование ложных критериев. Обозначена позиция относительно обжалования оценки к субъекту хозяйствования, который готовит отчет об оценке имущества, поскольку государственный исполнитель лишен навыков и знаний, необходимых для анализа отчета об оценке имущества.

Сделан вывод, что законодатель должен предусмотреть порядок и способ обжалования отчета об оценке имущества в судебном порядке, поскольку в случае необъективного оценивания, ответственность несет именно государственный исполнитель, который не имеет навыков для анализа деятельности оценщика, а государству наносится материальный ущерб во время судебного процесса. Обосновано, что внедрение контроля за порядком обжалования будет значительным шагом в реализации конституционной гарантии исполнения судебного решения.

Ключевые слова: Государственная исполнительная служба, оценка имущества, должник, взыскатель, государственный исполнитель, арест имущества, экспертная деятельность, судебное обжалование.

Selivanov O. Application of laws in the activity of the State executive service on property valuation

The paper investigates the question of valuation of the arrested property, as well as the grounds for appealing against the assessment of property during the enforcement of decisions of the State Executive Service. The author determines that the report made to the request of the complainant cannot serve as the sole basis for challenging the assessment; at the same time, the grounds for contesting the assessment may be violations of the methodology for conducting the assessment and the use of erroneous criteria. Focuses on the appeal to the entity that prepares the property valuation report because the public enforcement agent is deprived of the skills and knowledge necessary to analyze the property valuation report. It is concluded that the legislator should provide for the procedure and method of appealing the report on property valuation in court. Since in the case of biased evaluation, the responsibility is borne solely by the state executor who does not have the skills to analyze the activity of the appraiser and the state is liable to material damage during the trial. It is substantiated that implementation of the control over the appeals procedure will be a significant step in the implementation of the constitutional guarantee of execution of a court decision.

Key words: state executive service, property valuation, debtor, collector, state executor, arrest of property, expert activity, judicial appeal.